

OBLJETNICE UZ 2009. I 2010. GODINU

Pripremila: **TEREZIJA HORVAT**

Obljetnice uz 2009. godinu

1619. Ubijen u vjerskom "čišćenju" u Košicama, u Slovačkoj, naš svetac sv. Marko Križevčanin, rodom iz Križevaca- braneći ne samo svoju osobnu vjeru, nego i slobodu ispovijedanja vjere. Godine 1905. proglašen je u Rimu blaženim, a 1995. proglasio ga u Košicama svetim, papa Ivan Pavao II.

1649. Nikola i Petar Zrinski dijele posjede. Nikoli je u Križevačkoj županiji pripao Vrbovec i Rakovec.

1719. Rođen u V. Kloštru kod Križevaca Vasilije Božičković, biskup. Biskup Grkokatoličke biskupije od 1759. do 1777. Nastojao prenijeti sjedište biskupije iz Gornjeg Tkalca u Križevce, no smrt ga u tome omela.

1819. Rođena u Zagrebu Sidonija Erdödy-Rubido, koncertna i operna pjevačica. Prva pjevala naslovnu ulogu Ljubice u operi *Ljubav i zloba* Vatroslava Lisinskog. Kao vatrena ilirka sudjelovala u mnogim domoljubnim i dobrotvornim priredbama, a 1833. otpjevala Gajevu pjesmu "Još Hrvatska ni propala", koju je uglazbio F. Livadić.

1839. Rođen u Križevcima Kvirin Vidačić, pedagog i pisac.

Od 1860. učitelj i ravnatelj osnovne škole u Križevcima. Jedan je od osnivača pjevačkog društva "Zvono" i Dobrovoljnog vatrogasnog društva u Križevcima. Objavio je djela: Topografično-poviestne crte slobodnog i kraljevskog grada Križevca, Križevci, 1886., Grad Križevac, 1879. i druga djela.

1849. Umro u Križevcima Antun Nemčić Gostovinski, književnik.

Djetinjstvo proveo u Ludbregu i Koprivnici gdje je završio osnovnu školu, gimnaziju u Varaždinu, a pravo i filozofiju u Zagrebu. Od 1836. na raznim dužnostima u Križevačkoj županiji, potom u Moslavini, Koprivnici i

Ludbregu. Na putu u Italiju 1843. U Novom Marofu kotarski sudac 1846. i novomarovski predstavnik u Hrvatskom saboru 1848., bilježnik Križevačke županije 1849. Djela: *Pjesme*, 1851, objavio M. Bogović, *Putositnice*, 1845., *Kvas bez kruha ili Tko će biti veliki sudac*, komedija objavljena 1854. Nije dovršio roman *Udes ljudski*. Ilirac. Suradnik *Danice*.

1859. Rođen u Vrhniki Andrija Lenarčić, agronom i pedagog.

Visoke agronomske škole završio u Beču i Halleu. Na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima najprije profesor, a potom i ravnatelj od 1898. do 1911. Jedan od urednika *Gospodarske smotre*.

1869. Umro u Senju Mirko Ožegović, biskup, političar, humanist.

Osnovnu školu završio u Križevcima, gimnaziju u Varaždinu, filozofiju i pravo u Zagrebu, a 1801. prešao u svećenike. Službovao u Konjščini, Bisagu, Zelini i Zagrebu, gdje je bio dekan Kaptola. Od 1833. senjskomodruški biskup u Senju. Utemeljitelj Gimnazije u Senju, osnivač fondova za školovanje siromašne djece. Veliki mecena i pisac.

1869. Rođena u Vrbovcu Štefica Iskra Kršnjavi, književnica.

Osnovnu školu završila u Križevcima, gimnaziju u Zagrebu, književnost u Parizu i Bernu. Druga žena Izidora Kršnjavija. Pisala pjesme, pripovijetke i humoreske, objavljivala ih pod pseudonimima Iva Rod i Sestra Izidora.

1869. Rođen u Križevcima Žiga Šugh, liječnik i političar.

Predavao u gimnaziji, bio županijski zastupnik u više mandata i starješina sokolskog društva.

- 1879.** Rođen u Zajezdi kraj Zlatara Zvonimir Pužar, učitelj, novinar, književnik.
Učitelj u Križevcima. U Zagrebu bio načelnik Službe socijalne skrbi. Suradivao u mnogim novinama i časopisima. Djela: Poviest Križevaca s običajima u gradu i okolici, Križevci, 1911, Seljačka buna u okolici Križevaca, 1755., Križevci, 1911, Osveta na Kalniku, Križevci, 1911, Križevačka ljepotica, Križevci, 1911. i druga.
- 1879.** Rođena u Križevcima Nina Vavra, udata Bach, glumica, spisateljica i prevoditeljica. Završila dramsku školu kod S. Miletića 1848. u Zagrebu. Od 1899. angažirana u Hrvatskom narodnom kazalištu. Jedna od najpoznatijih glumica svoga doba. Galerija njenih likova kretala se u širokom rasponu od klasične tragedije do suvremene drame. Objavljivala prozu prožetu ilirskim idejama. Prevodila je dramska djela s češkog i njemačkog jezika. Napisala je dramu Dolazak Hrvata. Jedna ulica u Križevcima nosi njezino ime.
- 1879.** Umro u Zagrebu Mojsije Baltić, krajiški pukovnik, savjetnik c. kr. Namjesništva i promicatelj osnutka Gospodarskog i šumarskog učilišta u Križevcima. Njegovom zaslugom Učilište je otvoreno 1860. Ilirac. Prijatelj Ljudevita Gaja. Suradivao je u brojnim časopisima. Jedna ulica Križevcima nosi njegovo ime.
- 1899.** Umro u Malom Lošinj u Viktor Struppi, liječnik.
Službovao kao liječnik (gradski fizik) u Križevcima. U Zagrebu vrhovni liječnik pri Zemaljskoj vladi. Zaslužan za unapređenje zdravstvene službe u Hrvatskoj. Bio oženjen Emom Nemčić-Gostovinski, nećakinjom Antuna Nemčića.
- 1909.** Rođen u Križevcima Dragutin Zajc, kulturni djelatnik, kustos, muzealac, konzervator.
Njegovim zalaganjem ostvaren je postav Križevačkog muzeja, čijim upraviteljem postaje 1960. Uspješno se okušao u konzervatorskim poslovima i knjižničarstvu.
- 1919.** Rođen u Križevcima Drago Grdenić, kemičar, akademik.
Gimnaziju završio u Gospiću, kemiju i fiziku diplomirao u Zagrebu. Doktorirao iz kemijskih znanosti 1951., postdoktorski studij završio u Oxfordu 1956., nakon čega postaje profesorom na Prirodoslovnom fakultetu u Zagrebu (1961.-1984.), načelnik odjela na Institutu "Ruđer Bošković" (1952.-1964.), rektor Sveučilišta u Zagrebu (1976.-1979.), redovni član JAZU, danas HAZU (1973.-1975.). Napisao mnoga djela iz područja svoje struke. Dobitnik brojnih nagrada.
- 1919.** Umro u Križevcima Fran Gundrum Oriovčanin, liječnik, pisac, povjesničar. Osnovnu školu završio u Oriovcu, gimnaziju u Osijeku, Zagrebu i Požegi, a medicinu u Beču. U Križevcima liječnik (gradski fizik) od 1894. do svoje smrti. Predavač higijene na Gospodarskom učilištu, enciklopedist i prosvjetitelj. Pisao o zdravstvu, športu, povijesti, prevodio s bugarskoga jezika. Njegovim zalaganjem prenesene su kosti Petra Preradovića u Zagreb 1878. Predsjednik pjevačkog društva Zvono (1895.-1896.) Jedna ulica u Križevcima nosi njegovo ime, a na zgradi nekadašnje bolnice Ogranak Matice hrvatske Križevci je postavio spomen-ploču.
- 1919.** Rođena u Križevcima Dragica Koritić, operna pjevačica.
U Križevcima završila osnovnu školu i gimnaziju, a studij pjevanja na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Pjevala u zemlji i izvan naše zemlje.
- 1919.** Rođena u Križevcima Janja Hanžek, operna i koncertna pjevačica.
Muzičku akademiju završila u Zagrebu. Nastupala u Zagrebu i na opernim pozornicama u svijetu. Posljednjih godina bavila se komornom i duhovnom glazbom te pedagoškim radom.
- 1929.** Umro u Beogradu Ivo Vojnović, književnik.
Na sudu u Križevcima radio od 1884. do 1889. gdje je napisao novelu *Perom i*

olovkom, roman *Ksanta* i dovršio dramu *Psyche*. Prijatelj Franje Markovića i Milana Grlovića. Spominje se njegova idila s Olgom Kiepatch i ljubav s Martom Locatelli koja se kasnije udala za Josipa Kiepatcha. Biografi navode da nije bio oduševljen križevačkom sredinom. Najznačajnije djelo *Dubrovačka trilogija*.

1929. Rođena u Gospiću Neda Bendelja, pedagoginja.

Diplomirala slavistiku na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1954., a doktorirala 1978. godine. Profesor na Gimnaziji i Učiteljskoj školi u Križevcima te Pedagoškoj akademiji u Zagrebu. Savjetnica. Autorica brojnih udžbenika za osnovne škole i priručnika za nastavnike.

Obilježnice uz 2010. godinu

1250. Kralj Bela III. podijelio je plemstvo staroj kalničkoj obitelji BABOK-VUKŠINEČKI. Imali su posjede u Vukšincu i Sudovcu. U 14. i 15. stoljeću zvali su se Chochak, zatim Chochak alter Babok i konačno Babok.

1250. Spominje se obitelj ZAKMARDI s pridjevkom Dijankovečki s posjedima oko Križevaca, selo Dijankovec i drugi posjedi.

1520. Postaje vlasnikom Kalnika IVAN ALAPIĆ, "zlatni vitez", suprug Margarete Zrinski.

1520. Od 1520. obitelj FODROCI (FODROCZY), podrijetlom iz Erdelja, postaje hrvatsko plemstvo. Nakon provale Turaka dobili posjede u Križevačkoj županiji. Selo Fodrovec po njima je dobilo ime.

1530. Oko 1530. godine rođen u Sv. Heleni pokraj Križevaca IVAN LJUBIĆ, humanist, doktor filozofije "magister atium" kanonik Kapitola Olomouckoga i kancelar Bratislavske katedrale. Prema nekim izvorima rođen u Božjakovini ili Radešiću.

1580. Rođen u Križevcima MARKO KRIZIN, danas sveti MARKO KRIŽEVČANIN, svećenik. Katolička crkva ga proglasila 1905. blaženim, a 1995. svetim. Umro u Košicama 1619. mučeničkom smrću za rimokatoličku vjeru.

1600. Umro STJEPAN MALJAK, načelnik grada Križevaca. Spasio Križevce od Turaka 1555. godine.

1600. Oko godine 1600. rođen u Križevcima IVAN ZAKMARDI DIJANKOVEČKI, pravnik i humanist, plemićki sudac križevački, bilježnik i podžupan Varaždinske županije, protonotar (prabilježnik) Kraljevstva Hrvatskoga, zamjenik bana u sudbenim poslovima. Utemeljitelj Hrvatskog zemaljskog arhiva. Osnivač pavlinske Gimnazije u Križevcima 1670. godine. Svoju kuću i imanje u Dijankovcu, kao i druge posjede, darovao pavlinima u Križevcima. Bio prijatelj Petra Zrinskoga.

1630. Izdana "Statuta Valachorum" za Vlahe u Križevačkoj i Koprivničkoj kapetaniji. Vlasi dobivaju pravo izbora vlastitog kneza i velikog suca, slobodu trgovanja. Uređene su granice sela i kotara. Vlasi su tako zadržali privilegirani položaj koji su donijeli iz Turske. Otad počinju sporovi između njih i zapovjednika koji se pomalo pretvaraju u feudalne gospodare.

1640. Rođen u Križevcima oko 1640. god. IVAN ANDRRIJA MAKAR, krajiški general, vođa haramija u Vratnu i zapovjednik Kapetanije u Križevcima.

1670. Otvorena pavlinska Gimnazija u Križevcima, čiji je osnivač Ivan Zakmardi Dijankovečki.

1690. Obitelji FARKAŠ podijeljeno hrvatsko-ugarsko plemstvo 2. travnja 1690. i to: Adamu, Tomi, Stjepanu, Matiji i Ivanu.

1730. Rođen oko 1730. u Martijancu IVAN PATAČIĆ, političar.

U Križevcima veliki župan od 1762. do 1765. godine. U vrijeme velike bune u Križevačkoj županiji bio miroljubiv. Gospodar Vrbovca gdje je 1769. utemeljio osnovnu školu.

1730. Umro u Križevcima STANISLAV OREHOVAČKI, austrijski general i barun. Bio je podžupan Križevačke županije i zapovjednik natkapetanije. Vlasnik Gornje Rijeke i Kalnika. S njim je obitelj Orehovač-

- ki izumrla, pa je posjedima upravljala sestra Marija Ivana, žena Petra Keglevića.
- 1730.** Rodio se u Križevcima MARTIN SABO-LOVIĆ, matematičar i pjesnik.
Doktorirao filozofiju i teologiju. Pisao šaljive pjesmice (Carmen macaranicum in Crisiens-es 1792. i druge) Bavio se matematikom i folklorom.
- 1770.** Rodio se u Vinarcu pokraj Križevaca STJEPAN OŽEGOVIĆ, protonotar Hrvatskoga Kraljevstva. S Jankom Draškovićem branio na Saboru u Bratislavi (Požunu 1836.) prava Hrvatske.
- 1790.** Postao kapelanom u Križevcima TITUŠ BREZOVAČKI, komediograf i pjesnik.
- 1790.** Obitelji MARKOVIĆ u Križevcima podijeljeno plemstvo, podijelio ga Leopold II., a proglašeno 7. lipnja 1791. u Hrvatskom saboru. Plemstvo možda potječe još od Bele IV.
- 1810.** Umro u Križevcima SILVESTAR BUBANOVIĆ, doktor filozofije i bogoslovije, poliglot. Premjestio sjedište Grkokatoličke biskupije iz Tkalca u Križevce. Sahranjen u Grkokatoličkoj katedrali.
- 1810.** Rođen u Plzenju (Poljska) DRAGUTIN LAMB, agronom.
Bio je prvi ravnatelj Gospodarskog učilišta u Križevcima i profesor gospodarske grupe predmeta.
- 1840.** Službovao u Križevcima MIRKO BOGOVIĆ, književnik i političar.
U vrijeme službovanja u Križevcima bio prisjednik Sudbenog stola Križevačke županije. Prisni prijatelj Antuna Nemčića. Ilirac.
- 1850.** Rođen u Klanjcu FRANJO (FRAN) NOVAK, svećenik i pučki prosvjetitelj.
U Križevcima bio predavač vjeronauka na Gospodarskom učilištu od 1876. do 1881., a zatim i ravnatelj osnovne škole. Narodni zastupnik Križevaca od 1906. do 1918. Vođa glogovničke bune 1903.
- 1860.** Osnovano Gospodarsko učilište u Križevcima, 150. obljetnica osnutka. Godišnjica koja zaslužuje poštovanje.
- 1880.** Rođen MILUTIN CIHLAR NEHAJEV, književnik, esejist, kazališni kritičar.
U Beču studirao kemiju. Predavao na Gospodarskom učilištu u Križevcima. Stanovao od operne pjevačice Milene Šugh Štefanec. Svirao violinu.
- 1890.** Umro u Beču METEL OŽEGOVIĆ BARLABAŠEVAČKI, političar.
Počasni građanin Križevaca. Ilirac. Poticao osnivanje narodnih čitaonica.
- 1890.** Umro u Križevcima ALEKSANDAR FODROCI, političar i mecena, kraljevski komornik, ilirac. Bio je zastupnik Križevaca na Saboru u Bratislavi 1847. te u Hrvatskom saboru 1861. Veliki župan Križevačke županije od 1868. do 1871. Bio i predsjednik Pjevačkog društva Zvono u Križevcima.
- 1920.** Započela radom Učiteljska škola u Križevcima.
- 1920.** Radom započela i Gimnazija u Križevcima.
- 1920.** Umro u Zagrebu KARLO HORVAT, svećenik, doktor nauka, sveučilišni profesor povijesti i zemljopisa. Povijesno društvo Križevci o njegovom životu i radu održalo Znanstveni kolokvij 12. prosinca 2000. godine. Radovi objavljeni u CRIS-u broj III./2000.
- 1940.** Umro u Križevcima JOSIP KIPACH, vlastelin i mecena. Diplomirao na Gospodarskom učilištu u Križevcima 1882. godine. Oko sebe okupljao i pomagao najveća imena hrvatske kulture toga doba. Narodni zastupnik i svjetski putnik.
- 1970.** Umro u Križevcima BOŽIDAR BROZOVIĆ, glazbeni pedagog.
Bio učitelj u Bočkovcu, Dubovcu, Miholcu i Križevcima. Direktor Glazbene škole u Križevcima, skladatelj i dirigent.
- 1970.** Umro u Zagrebu BRANIMIR DETONI, novinar i publicist, urednik *Križevačkog tjednika*, direktor Ciglane, osnivač Kazališnog kluba u Križevcima i Križevačkog kvarteta.